

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศไทยโดยประชาชนทำหน้าที่ปกครองตนเองโดยตรง แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถกระทำได้จึงเกิดรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยแบบผู้แทน โดยประชาชนเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตนและผู้แทนทำหน้าที่ร่วมกันเลือกผู้บริหารประเทศ เพื่อกำหนดนโยบายและวิธีการปฏิบัติตามนโยบาย การเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตน เป็นกลไกเบื้องต้นของการปกครองระบอบประชาธิปไตยแต่การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนนั้น ยังไม่สามารถสนองตอบและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมที่มีการขยายตัวและมีความสลับซับซ้อนประกอบกับการแสวงหาผลประโยชน์ของบุคคลบางกลุ่มที่เกิดผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชน ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของประชาชนเพื่อขอมิพื้นที่เรียกร้องสิทธิทางการเมืองในการปกป้องผลประโยชน์ของตน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2554:7)

“การเมืองภาคประชาชน” หมายความว่า การเมืองที่ภาคประชาชนส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมในทุกระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่นระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นการเมืองที่ประชาชนนอกสถาบันบทบาทและเข้าใจถึงอำนาจโดยตรงในการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะต่างๆ และการเข้าถึงอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยไม่ต้องผ่านการเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทนทั้งจากการเลือกตั้งและแต่งตั้ง ซึ่งหมายถึงต้องสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยทางตรงให้เกิดขึ้นเพื่อกำกับและกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวของประชาชนมากกว่าฝากความหวังและพึ่งพาระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนเพียงอย่างเดียว (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ 2554, น.12)

“ทั้งนี้ พึงเข้าใจว่าการที่ปวงชนจะมีความเป็นใหญ่ในการแสดงมิตินี้ได้ก็จำเป็นที่ชนทุกคนรวมกันเป็นปวงชนนั้นต้องมี “สิทธิและหน้าที่ของมนุษยชน” อันเป็นสิทธิและหน้าที่ตามธรรมชาติของทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์ คือ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคซึ่งมนุษย์จะต้องใช้พร้อมกันกับหน้าที่มิให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนมนุษย์อื่น และหมู่คนอื่นหรือปวงชนเป็นส่วนรวม ถ้าชนส่วนมากซึ่งเป็น “สามัญชน” ถูกตัดสิทธิมนุษยชนโดยให้มีหน้าที่แต่อย่างเดียว สามัญชนก็มี

ลักษณะเป็นทาส หรือข้าไพร่ของชนส่วนน้อยซึ่งมีสิทธิใหญ่ยิ่งหรือ “อภิสิทธิ์ชน”แบบการปกครอง จึงไม่ใช่ประชาธิปไตย ถ้าสามัญชนมีสิทธิมนุษยชนอย่างเดียว โดยไม่มีหน้าที่มนุษยชน แบบการปกครองก็เกินขอบเขตของประชาธิปไตย” (สถาบันปริทัศน์มยงค์: 2558)

“การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประชาชนได้ดูแลบ้านเมืองมากขึ้น จะเป็นรากฐานใหม่ สำหรับการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยได้ โดยประชาธิปไตยไทยนั้น ควรแยกเป็นสองระดับ คือ ประชาธิปไตยระดับชาติกับประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น โดยประชาธิปไตยระดับชาตินั้น ควรให้ประชาชนใช้อำนาจทางอ้อมผ่านผู้แทน(Representative Democracy) ต่อไป แต่ ประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นนั้น ควรปรับปรุงให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดูแลบริหาร บ้านเมืองด้วยตนเองให้มากขึ้น (Self-Government Democracy) (อนุก เหล่าธรรมทัศน์ 2557, น.1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 12 ได้กล่าวถึง สิทธิชุมชน ไว้ในมาตรา 66 และมาตรา 67 ซึ่งเป็นที่มาแห่งการตราพระราชบัญญัติสภาพองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ดังนี้ว่า

“มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิ อนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

“มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2559)

“ชุมชน เป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอ ประสบความยากจน เกิดปัญหา สังคม กระนั้นก็ดี ชุมชนมีการใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เพื่อการดำรงอยู่ ตลอดจนมี การร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง สามารถ จัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังจะนำไปสู่การสร้าง ระบบประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ตามความ หลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น เพื่อการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 2554, น.1)

โดยมีพื้นที่ตำบลที่องค์กรชุมชน แกนนำธรรมชาติ ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำที่เป็นทางการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสถาบันในท้องถิ่น (วัด โรงเรียน สถานีอนามัย) ได้ร่วมกันทำงานพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การทำแผนชุมชน การจัดสวัสดิการ การจัดการ

ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การจัดการทุนของชุมชน จัดให้มีสภาผู้นำชุมชน และมีเวทีแลกเปลี่ยน ร่วมกันคิด ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ นำไปสู่การสร้างเป้าหมายร่วมกันของพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น ช่วยให้เกิดการจัดการตนเองร่วมกันของชุมชนท้องถิ่น โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เกิด ความสัมพันธ์อันดีภายในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการที่ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมกันจัดการตนเองตาม แนวทางดังกล่าว ทำให้เกิดความเข้มแข็งส่งผลดีต่อชุมชนท้องถิ่น แก่นนำชุมชนที่มีประสบการณ์ และคนทำงานพัฒนาได้ร่วมกันยกย่อง พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชนขึ้นมาโดยหวังให้มี พ.ร.บ. ที่จะ ช่วยหนุนเสริมสร้างการยอมรับการทำงานร่วมกันแบบสภาองค์กรชุมชน ทำให้กรณีตัวอย่างดี ๆ ที่ ทำมาแล้วขยายออกไปพื้นที่อื่น ที่สนใจ และพร้อมจะร่วมกันสร้างสภาองค์กรชุมชนที่ถือเป็นระบบ ประชาธิปไตยทางตรงจากฐานรากได้ร่วมกันทำเรื่องนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

นับตั้งแต่ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551 โดยมีเจตนารมณ์สำคัญในการส่งเสริมให้ชุมชน ซึ่งเป็นสังคมฐานรากมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น และเข้ามีส่วนร่วม ในการพัฒนาประเทศตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ ได้บัญญัติให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การ มหาชน) มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้ง และพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชน ในช่วงที่ผ่านมา สถาบันฯ ได้กำหนดแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนงานโดยมุ่งเน้นให้เครือข่าย องค์กรชุมชนในระดับต่างๆ มีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะการส่งเสริมการจัดตั้งสภาองค์กร ชุมชนสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางในการเชื่อมโยงงานพัฒนาต่างๆ ของชุมชน ทั้งในระดับตำบลและจังหวัด การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขับเคลื่อน งานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น พัฒนาพื้นที่เรียนรู้รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดกระบวนการในการทบทวนผล การดำเนินงานที่ผ่านมา(สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 2558, น. 1)

องค์กรชุมชน ถือได้ว่าเป็นรากฐานประชาธิปไตย ตั้งแต่จุดเริ่มต้น และภายหลังที่ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้ ดังความที่ปรากฏตาม มาตรา 3 ใน พระราชบัญญัตินี้ “ชุมชน” หมายความว่า กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกัน โดยมีผลประโยชน์และ วัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและ ศิลธรรมร่วมกัน หรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการและการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้

“สภาองค์กรชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เป็นศิลปะในการปกครอง (Art of government) ของรัฐไทยสมัยใหม่ และมีลักษณะเป็นการบริหารจัดการชีวิตประชาชนอย่าง ลึกซึ้ง (govern mentality) ในขณะที่เดียวกันสภาองค์กรชุมชนก็ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการ

เมืองในระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ สภากองค์กรชุมชนในฐานะองค์กรการเมืองในท้องถิ่นทั้งในด้านที่แสดงความขัดแย้ง และด้านที่ประสานความร่วมมือกัน โดยเฉพาะปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภากองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากปฏิบัติการขององค์กรชุมชนในการเพิ่มพลังอำนาจให้กับประชาชน (Empowerment)” (รัชณี ประดับ, 2556)

“การเมืองสมานฉันท์เป็นประชาธิปไตยมากกว่าการเมืองเลือกตั้ง และการเมืองสมานฉันท์ คือประชาธิปไตยของชุมชน เมื่อชุมชนเข้มแข็งเป็นประชาธิปไตยจะช่วยต้านทานทุกสิ่งทุกอย่างจะช่วยแก้ปัญหาทุกชนิด เพราะฉะนั้น เราต้องมีชุมชนเข้มแข็งเต็มพื้นที่ ที่จะช่วยสร้างประชาธิปไตยหรือการเมืองสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น” (ประเวศ วะสี อ้างในรัชณี ประดับ, 2549:6)

“กฎหมายสภากองค์กรชุมชนมีข้อจำกัดอยู่หลายเรื่อง โดยเฉพาะข้อสงสัยเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการสนับสนุนสภากองค์กรชุมชนหรือการสร้างประชาสังคมในท้องถิ่นสิ่งที่เขาเน้นย้ำก็คือ การขับเคลื่อนสภากองค์กรชุมชนควรให้เกิดความชัดเจนว่าจะต้องสร้างให้ชุมชนปกครองตนเองดูแลตัวเองตามแนวคิด “ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง” (Self-government democracy) เพื่อให้ชุมชนเป็นยุทธศาสตร์การสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศมากกว่าจะเป็นเพียง “เครื่องมือในการพัฒนาของรัฐ”” (อนุก เหล่าธรรมทัศน์ อ้างในรัชณี ประดับ, 2542, น. 8-9)

กล่าวโดยสรุป ตามความเห็นของผู้วิจัยว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชน โดยกำหนดไว้ในมาตรา 66 และ 67 ประกอบกับหลักการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประชาชนได้ดูแลบ้านเมืองมากขึ้น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม และมีบทบาทในการดูแลบริหารบ้านเมืองด้วยตนเองถือได้ว่าเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นให้กับชุมชน ถือเป็นการกระจายอำนาจรูปแบบหนึ่งที่สำคัญให้กับชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนดั้งเดิม ให้ได้สิทธิทางตรง และร่วมกับรัฐ และชุมชน ในการฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะวัฒนธรรม อนุรักษ์ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นที่มาของ พ.ร.บ.สภากองค์กรชุมชน

การเปรียบเทียบ หมายถึง เทียบเคียงให้เห็นความเหมือนกันและต่างกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2559)

“การเมืองเปรียบเทียบ คือ การศึกษาอย่างเป็นระบบ ถึงความแตกต่าง และความเหมือนท่ามกลางระบบการเมืองต่าง ๆ โดยการเมือง คือ กระบวนการที่ผู้คนตัดสินใจ หรือมีคนตัดสินใจให้ ในการที่จะบริหารและแจกจ่ายทรัพยากรส่วนรวมของสังคมเพื่อการใช้ชีวิตของคนเหล่านั้น” (John Mc.Cormick, 2559)

การศึกษาเปรียบเทียบ เป็นการศึกษาแนวทางประจักษ์นิยม โดยมีความสนใจด้านพฤติกรรมการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นนำและ

ประชาชน แสดงออกมด้านความคิดทางการเมือง วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ การเปรียบเทียบในลักษณะเทียบเคียง หมายถึงการพิจารณาเทียบเคียงสิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่สององค์ประกอบขึ้นไปเพื่อให้เห็นลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน (อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์, 2559)

เหตุผลของผู้วิจัยที่เลือกการศึกษาเปรียบเทียบ เนื่องจากต้องการทราบสิ่งๆ ที่เหมือนกันและแตกต่างกันของสภาองค์กรชุมชน 2 แห่ง ท่ามกลางระบบการเมืองและสังคมที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งคือสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อช่วยให้เห็นความแตกต่าง และค้นพบข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ในการนำมาศึกษาและพัฒนาสภาองค์กรชุมชนได้ต่อไปในอนาคต โดยมุ่งเน้นเฉพาะในเรื่องการปฏิบัติตามภารกิจที่กำหนดไว้ในมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

เหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาสภาองค์กรชุมชน เนื่องจากตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาตรา 21 ได้กำหนดภารกิจในด้านการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นตามความหลากหลายของชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สภาองค์กรชุมชน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ หลักการของสภาองค์กรชุมชน จึงต้องการทราบผลการปฏิบัติภารกิจ ตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามภารกิจดังกล่าว รวมทั้งข้อเสนอแนะของสภาองค์กรชุมชนตำบล ในประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) ด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน (3) ด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน (4) ด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน และ (5) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

จากข้อมูลสภาองค์กรชุมชนตำบลแบบสะสม จำแนกตามปีผลการดำเนินงาน ในปี พ.ศ. 2558 ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พบว่า จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 4,911 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 116,455 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 166,072 รายแบ่งแยกตามภาคเป็น **กรุงเทพฯและปริมณฑล** จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 173 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 4,675 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 6,211 ราย **ภาคเหนือ** จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 843 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 29,251 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 30,187 ราย **ภาคตะวันออก** จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 410 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 12,465 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 13,402 ราย **ภาคตะวันตก** จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่

จัดตั้งแล้ว 335 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 5,563 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน ตำบล 11,141 ราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 1,703 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 39,242 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 60,904 ราย ภาคใต้ จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 841 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 13,261 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 23,255 ราย และภาคกลาง จำนวนสภาองค์กรชุมชน ตำบลที่จัดตั้งแล้ว 606 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 11,998 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 20,972 ราย (ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) ณ วันที่ 22/10/2558) ซึ่งจากข้อมูลภาคกลางดังกล่าว ในปี 2551 นับแต่ พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชนมีผลบังคับใช้ จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า มีการจัดตั้ง รวม 18 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 312 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 569 ราย

ผู้วิจัยมีความสนใจและคัดเลือกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอดีตราชธานีของไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีแบบแผนการเมือง การปกครอง และศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาของบรรพชน ที่สืบทอดมาอย่างยาวนานเท่ากับความป็นราชธานีถึง 417 ปี ในอดีตเคยเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยในอดีต มีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองอยู่ในส่วนกลาง จนกระทั่งเกิดสงครามและเสียกรุงศรีอยุธยา ให้แก่พม่าครั้งที่ 2 ในเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2310 ในปัจจุบันจังหวัดพระนครศรีอยุธยาหรือเมือง “กรุงเก่า” มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม อย่างมาก อุทยานประวัติศาสตร์ได้รับการยกย่องจาก องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ให้เป็นมรดกโลก ทางวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ภาคกลางอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 75 กิโลเมตรทางรถยนต์ จากถนนพหลโยธินแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 309 และเข้าสู่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทางถนนหมายเลข 32 หรือถนนเอเชีย หรือหากเดินทางโดยรถไฟ ระยะทางจากกรุงเทพฯ – พระนครศรีอยุธยา ระยะทาง 71 กิโลเมตร

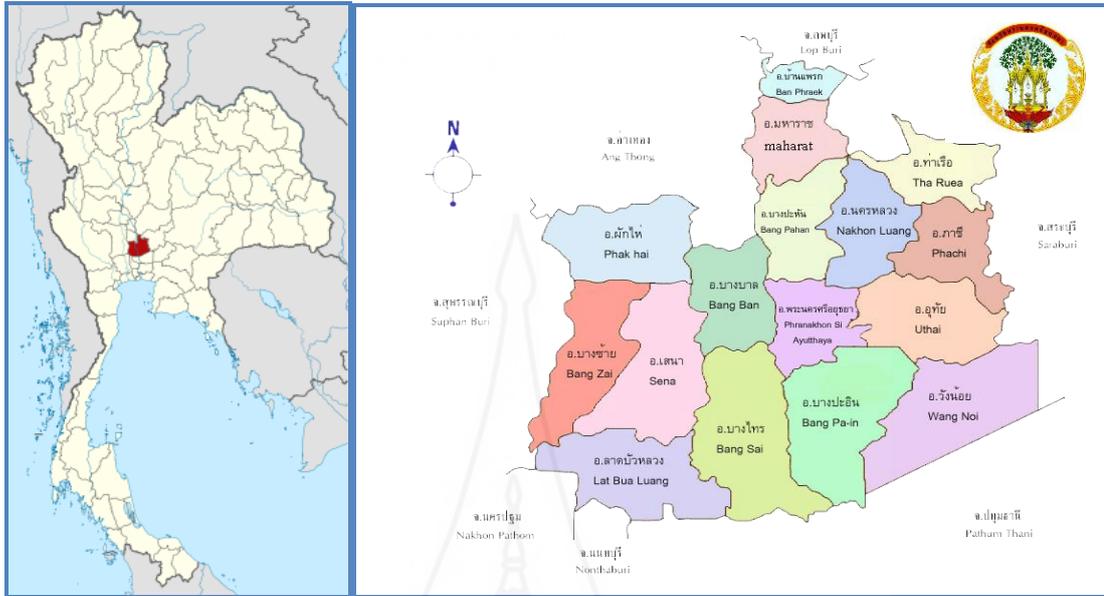
ความเป็นมาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอดีตราชธานีของไทยปรากฏหลักฐานของการเป็นเมืองในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 16-18 โดยมีร่องรอยของที่ตั้งเมือง โบราณสถาน โบราณวัตถุและเรื่องราวเหตุการณ์ในลักษณะตำนานพงศาวดารหลักศิลาจารึกซึ่งถือว่าเป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ใกล้เคียงเหตุการณ์มากที่สุดเมืองอโยธยาหรืออโยธยาศรีรามเทพนคร หรือเมืองพระรามมีที่ตั้งอยู่บริเวณด้านตะวันออกของเกาะเมืองอยุธยา มีบ้านเมืองที่มีความเจริญทางการเมืองการปกครองและมีวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองแห่งหนึ่งมีการใช้กฎหมายในการปกครอง บ้านเมือง 3 ฉบับ คือ พระอัยการลักษณะเบ็ดเสร็จ พระอัยการลักษณะทาส พระอัยการลักษณะกู้หนี้ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระเจ้าอู่ทองทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีเมื่อ พ.ศ. 1893

กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางของประเทศสยามสืบต่อมายาวนานถึง 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ปกครอง 33 พระองค์จาก 5 ราชวงศ์ คือ 1) ราชวงศ์อู่ทอง 2) ราชวงศ์สุพรรณภูมิ 3) ราชวงศ์สุโขทัย 4) ราชวงศ์ปราสาททอง และ 5) ราชวงศ์บ้านพลูหลวง ต่อมาได้สูญเสียเอกราชแก่พม่าถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกใน พ.ศ. 2112 สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงกู้เอกราชคืนมาได้ ใน พ.ศ. 2127 และเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชได้ในปลายปีเดียวกัน แล้วทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานีแห่งใหม่ โดยกวาดต้อนผู้คนจากกรุงศรีอยุธยาไปยังกรุงธนบุรีเพื่อสร้างเมืองใหม่แต่กรุงศรีอยุธยาไม่ได้กลายเป็นเมืองร้างยังคงมีคนรักถิ่นฐานบ้านเดิมอาศัยอยู่และราษฎรที่หลบหนีไปได้กลับเข้ามาอยู่ร่วมกันต่อมาได้รับการยกย่องเป็นเมืองจัตวาเรียก "เมืองกรุงเก่า"

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงยกเมืองกรุงเก่าขึ้นเป็นหัวเมืองจัตวาเช่นเดียวกับสมัยกรุงธนบุรีหลังจากนั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้จัดการปฏิรูปการปกครองทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคโดยการปกครองส่วนภูมิภาคนั้น โปรดให้จัดการปกครองแบบเทศาภิบาลขึ้น โดยให้รวมเมืองที่ใกล้เคียงกัน 3 – 4 เมืองขึ้นเป็นมณฑลมีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ปกครองโดยในปี พ.ศ. 2438 ทรงโปรดให้จัดตั้งมณฑลกรุงเก่าขึ้น ประกอบด้วยหัวเมืองต่างๆ คือกรุงเก่าหรืออยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี พรหมบุรีอินทร์บุรี และสิงห์บุรี ต่อมาโปรดให้รวมเมืองอินทร์และเมืองพรหมเข้ากับเมืองสิงห์บุรี ตั้งที่ว่าการมณฑลที่อยุธยาและในปี พ.ศ. 2463 เปลี่ยนชื่อจากมณฑลกรุงเก่าเป็นมณฑลอยุธยา ซึ่งจากการจัดตั้งมณฑลอยุธยามีผลให้อยุธยามีความสำคัญทางการบริหารการปกครองมากขึ้น การสร้างสิ่งสาธารณูปโภคหลายอย่างมีผลต่อการพัฒนาเมืองอยุธยา ในเวลาต่อมาจนเมื่อยกเลิกการปกครองระบบเทศาภิบาลภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 อยุธยาจึงเปลี่ยนฐานะเป็นจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีนโยบายบูรณะโบราณสถานภายในเมืองอยุธยาเพื่อเป็นการฉลองยี่สิบห้าพุทธศตวรรษ ประกอบกับในปี พ.ศ. 2498 นายกรัฐมนตรีประเทศพม่าเดินทางมาเยือนประเทศไทย และมอบเงินจำนวน 200,000 บาท เพื่อปฏิสังขรณ์วัดและองค์พระมงคลบพิตรเป็นการเริ่มต้นการบูรณะโบราณสถานในอยุธยาอย่างจริงจัง ซึ่งต่อมากรมศิลปากรเป็นหน่วยงานสำคัญในการดำเนินการ จนกระทั่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้มีมติให้ประกาศขึ้นทะเบียนนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็น “มรดกโลก” เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 มีพื้นที่ครอบคลุมในบริเวณโบราณสถานเมืองอยุธยา

ภาพที่ 1.1 แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มา : จังหวัดพระนครศรีอยุธยา www.ayutthaya.go.th

ข้อมูลทางภูมิศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างของประเทศห่างจากกรุงเทพมหานครทางถนนสายเอเชีย 75 กิโลเมตรทางรถไฟ 72 กิโลเมตร และทางเรือ 103 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,556 ตารางกิโลเมตรหรือ 1,597,900 ไร่ นับว่าเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 63 ของประเทศไทย และเป็นอันดับที่ 11 ของจังหวัดในภาคกลาง ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนาไม่มีภูเขาไม่มีป่าไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย รวมความยาวประมาณ 200 กิโลเมตร มีลำคลองใหญ่น้อย 1,254 คลองเชื่อมต่อกับแม่น้ำเกือบทั่วบริเวณพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

- ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดอ่างทองและจังหวัดลพบุรี
- ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดนครปฐมจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี
- ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดสระบุรี
- ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี

ข้อมูลการปกครอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 209 ตำบล 1,459 หมู่บ้าน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 31 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 121 แห่ง (ที่มา : สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ วันที่

22/10/2558) และจากข้อมูลสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า มีจำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 18 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 312 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 569 ราย จากข้อมูลการปกครองอำเภอบางบาลแบ่งเป็น 16 ตำบล มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ (1) สภาองค์กรชุมชนตำบลพระขาว (2) สภาองค์กรชุมชนตำบลมหาพราหมณ์ และ (3) สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม จากข้อมูลอำเภอเสนาแบ่งการปกครองเป็น 17 ตำบล มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ (1) สภาองค์กรชุมชนตำบลบางนมโค และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบจำนวนสภาองค์กรชุมชนที่มีการจัดแจ้ง กับจำนวนตำบลทั้งหมดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแล้วพบว่าจำนวนตำบลทั้งหมดมี 209 ตำบล จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งและจัดแจ้ง จำนวน 18 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 8.61

เหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาลตั้งอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลบางบาล สภาพโดยทั่วไปถือเป็นชุมชนที่มีความเป็นชุมชนเมืองสูงการประกอบอาชีพของชุมชนมีความหลากหลาย ชุมชนมีการก่อตั้งมาแต่ในอดีตอย่างยาวนานมีองค์ประกอบพื้นฐานตามรูปแบบสภาองค์กรชุมชนตำบลครบถ้วน ผลการดำเนินงานโดดเด่น เป็นชุมชนเข้มแข็ง และมีการดำเนินกิจกรรม ต่อเนื่องมาตลอดมาโดยตลอด และที่สำคัญได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นสภาองค์กรชุมชนตำบลต้นแบบของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลงานโดดเด่นที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ โดยใช้ “ศูนย์เตือนภัย” เนื่องจากในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่มเป็นเขตที่มีปัญหาอุทกภัยต่อเนื่องมายาวนาน เป็นพื้นที่น้ำท่วมเป็นประจำเกือบทุกปี หรือเรียกว่าเป็นพื้นที่ “น้ำท่วมซ้ำซาก” นอกจากนั้นปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยังอยู่ระหว่างทำโครงการวิจัยเรื่องเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณวิจัยจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำผังเมืองตำบลบ้านกุ่ม การพัฒนาชมรมผู้สูงอายุให้เข้มแข็ง การปลูกฝังให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นอยู่ช้าวุ่นน้ำ (ร่วมกับเครือข่าย 28 จังหวัดภาคกลาง) เพื่อเป็นแนวทางก้าวไปสู่ “ชุมชนจัดการตนเอง” และด้วยวิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งคือประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีการแปลงงบประมาณที่ได้รับอนุมัติจัดตั้งเป็นกองทุนสำหรับใช้บริหารงานของชุมชน ซึ่งสมาชิกสามารถกู้ยืมไปทำกิจกรรมและมีกำหนดเวลาส่งใช้คืนที่แน่นอน ทำให้การทำงานในสภาองค์กรชุมชนตำบลมีความต่อเนื่องก่อประโยชน์โดยตรงต่อชุมชน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มาเปรียบเทียบกับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความเป็นชนบทสูงกว่า แต่มีความใกล้เคียงทางด้านทางกายภาพ และสภาพวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนประกอบอาชีพหลัก วัฒนธรรมชุมชน มีความใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ ในเรื่องของกิจกรรมชุมชนนับว่ามีส่วนที่แตกต่าง และเป็นไปตามสภาพพื้นที่ เหตุและปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง อาทิ สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา มีชุมชนมุสลิมที่เข้มแข็ง ประกอบกับในพื้นที่ตำบลมีมัสยิด รวม 3 แห่งด้วยกัน และมีการตั้งกลุ่มต่างๆ โดยใช้พื้นที่ของมัสยิด เป็นศูนย์กลาง มีการทำกุสศัตว์ สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ค่อนข้างชัดเจน

ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เป็นพื้นที่ที่มีชุมชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น มีความเป็นชุมชนเมืองสูง ได้พบเห็นปัญหาจากธรรมชาติอย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ ปัญหาอุทกภัย ที่เกิดขึ้นเป็นประจำเกือบทุกปี เนื่องจากพื้นที่ตำบลบ้านกุ่มเป็นพื้นที่ราบลุ่ม บ้านเรือนประชาชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิถีชีวิตของชุมชนแต่ดั้งเดิมเรียนรู้อยู่กับน้ำ ทุกบ้านจะมีเรือพายเตรียมพร้อมไว้ ปลูกบ้านใต้ถุนสูงเตรียมพร้อมไว้สำหรับฤดูน้ำหลาก โดยในฤดูน้ำหลาก นับตั้งแต่เดือนตุลาคม จะมีน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ล้นเอ่อจนท่วมพื้นที่ริมแม่น้ำ ประมาณ 2 – 3 เดือน และจะเข้าสู่ภาวะปกติ หลังเทศกาลลอยกระทง ซึ่งในปัจจุบัน เรียกว่า “น้ำท่วมซ้ำซาก” ซึ่งความช่วยเหลือจากภาคส่วนต่าง ๆ จะระดมกันเข้ามาในพื้นที่ ในขณะที่ภาคพลเมือง มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองได้ในระดับที่ดีมาก ประกอบกับนับแต่ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้ สอดคล้องกับแนวคิดการเมืองภาคพลเมือง ดังนั้น แนวทางการพัฒนาตำบลบ้านกุ่ม และความสอดคล้องต้องกันกับพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 สามารถพัฒนาให้พื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม ก้าวไปสู่ “ตำบลจัดการตนเอง” ได้หรือไม่ และหากเปรียบกับตำบลชานนา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นชนบทสูง จะสามารถใช้แนวทางตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 พัฒนาพื้นที่ตำบลชานนา อำเภอเสนา ในแนวทางเดียวกันได้หรือไม่

ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาลกับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา โดยทำการศึกษายบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ภารกิจที่กำหนดไว้ตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 1) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน 3) ด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน 4) ด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน 5) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้

เพื่อให้รับทราบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ทำการศึกษา ทราบถึงสภาพปัญหาหรืออุปสรรค และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาสภาองค์กรชุมชนตำบล ทั้ง 2 แห่ง ที่ทำการศึกษา และนำผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษานำไปเป็นแนวทางในการพัฒนา หรือนำไปปรับใช้กับสภาองค์กรชุมชนตำบลแห่งอื่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

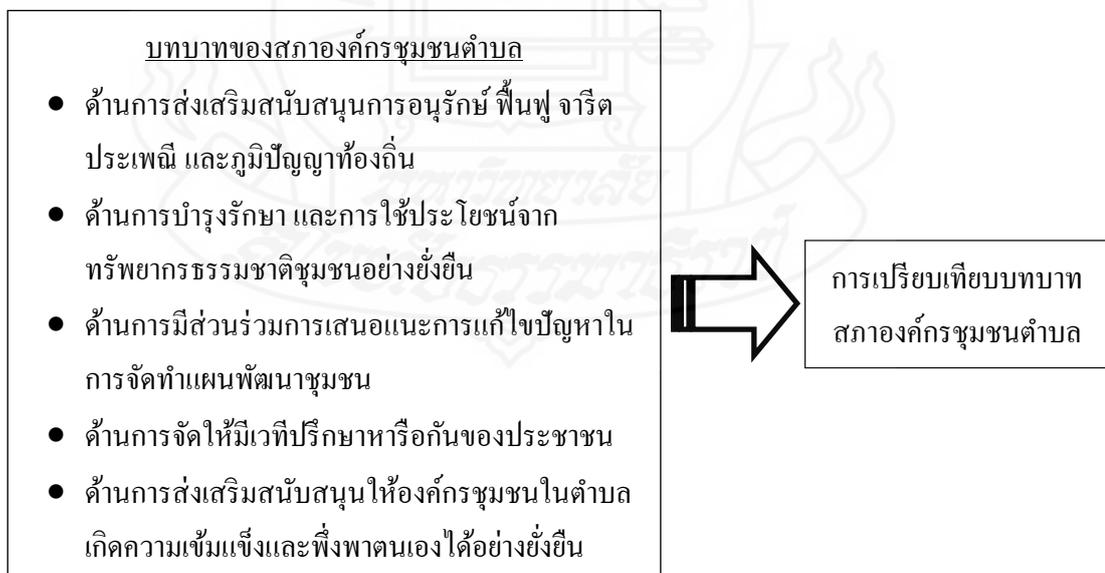
2.1 เพื่อการดำเนินการเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กร ชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ปัญหาอุปสรรคการดำเนินการบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ จะดำเนินการภายใต้ขอบเขตในแต่ละด้าน ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทสภาพองค์กรชุมชนตำบลใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการศึกษาขององค์กรสภาตำบลสองแห่ง ในสองอำเภอ คือสภาพองค์กร ชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาพองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา ประกอบด้วย

4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาประชากรที่เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักปกครองท้องถิ่น สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล และ ประชาชนในพื้นที่ที่สภาองค์กรชุมชนตำบลตั้งอยู่ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง เลือก แบบเฉพาะเจาะจง จากสภาองค์กรชุมชนตำบลทั้ง 2 แห่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขาธิการสมาชิกสภาองค์กรชุมชน (2 คน) รวมแห่งละ 5 คน นายกเทศมนตรี นายกองกิจการบริหาร ส่วนตำบล กำนัน (2 คน) และผู้ใหญ่บ้าน (2 คน) รวมจำนวน 4 คน และประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ สภาองค์กรชุมชนตำบลตั้งอยู่ (2 คน) รวมจำนวน 4 คน จะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะสภาองค์กรชุมชน ในพื้นที่ ตำบลบ้านกุ่มอำเภอบางบาล และตำบลชานา อำเภอเสนา รวม 2 แห่ง

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยได้วางแผนทำการศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2558 – สิงหาคม 2559 รวมระยะเวลา 10 เดือน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม – เมษายน 2559

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 สภาองค์กรชุมชนตำบล หมายถึงสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ได้จัดแจ้งตาม พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบล พ.ศ. 2551

5.2 สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม หมายถึง สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอ บางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้จัดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลตาม พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

5.3 สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา หมายถึง สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้จัดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลตามพระราชบัญญัติสภา องค์กรชุมชนพ.ศ. 2551

5.4 ชุมชน หมายถึง กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนกันหรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมาย และศีลธรรมร่วมกัน

หรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการและการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้

5.5 ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันโดยได้ตั้งถิ่นฐาน และสืบทอดวัฒนธรรมร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ และมีแบบแผนที่แน่นอนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง

5.6 บทบาทของสภาองค์กรชุมชน หมายถึง เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเข้าไปทำหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรชุมชนตำบลในพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

5.7 การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นการเข้าร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน หมู่บ้านในกรณีนี้ คือ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบล โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อแสดงความคิดเห็น วางแผนพัฒนาชุมชน และปฏิบัติกิจกรรมทางการเมืองที่มีผลต่อนโยบายในท้องถิ่น

5.8 กิจกรรมชุมชน หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นกิจกรรมสาธารณะที่ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของสมาชิกในชุมชน เป็นกระบวนการที่แสดงถึงความร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเป็นการดำเนินการของกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่ต้องการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในลักษณะที่ต่อเนื่อง ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และตัดสินใจร่วมกัน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาวิจัย คาดว่าจะมีประโยชน์ 3 ประการ ดังนี้

6.1 ทำให้ทราบถึงบทบาทตามมาตรา 21 แห่ง พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เปรียบเทียบกับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา

6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6.3 ทำให้มีแนวทางและวิธีปฏิบัติงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น